

Abril 2025

n° 324

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11, car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS

05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr

<http://arieja.ieo-opm.com/>

LO MOT DE LA PRESIDENTA

Amics,

A la debuta de març, se tenguèt a Sent Guironç la nòstra Amassada Generala e amb ela le temps del balanç e de las perspectives.

Amassa, faguèrem le punt sus çò complit, las accions menadas e ensagèrem de véser cossí se poiriá pensar l'avenidor de l'IEO d'Ariège.

En 2024, malgrat la flaquesa per dire pas la manca d'ajuda de la Region, avèm ensajat de multiplicar las iniciativas per promòure e valorizar la lenga nòstra.

Amb les eveniments culturals qu'avèm organizats emai faguèsson nàisser l'interès, constatam que le public nòstre demòra sovent le meteis e que nos caldriá tocar personas novèlas, subretot joves, que son l'avenidor de la lenga. Es un desfís que nos cal relevar amassa: cossí fèr per que la nòstra lenga, siá pas sonque causa d'afogats mas venga una evidéncia e una prioritat per mès de monde?

Las dificultats, ja las coneissèm: la manca de mejans tant de moneda coma de benevòls, la manca d'engatjament dels elegits del departament, la preséncia flaca dins l'ensenhament public, dins les mèdias, la pèrda dels locutors natus, las dificultats per tocar les joves...

Sembla aisit de díser totjorn que la falta ven dels autres: de las institucions que fan pas pro, dels mèdias que nos veson pas, mas avèm benlèu una part de responsabilitat e avèm de nos pausar, totes, las bonas questions. Es pas en contunhant de plorar sus las empachas que farem avançar la causa. Perqué tocam pas mès de monde?

Se pensam totjorn a la nòstra lenga coma a una causa en dangièr que cal aparar, riscam de desbrembar çò màger: una lenga es pas una relíquia, es quicòm de viu. Es un espaci de creacion, d'expression, de partatge. Parlar, escriure, jogar, cantar, crear en occitan, es pas un acte de resisténcia, es un acte de vida. Se volèm que la nòstra lenga siá mai qu'una causa de defendre, la cal fèr viure, sens vergonha e sens paur, amb plaser e natural e n'èsser ufanoses. Se volèm capitar, es vengut le temps de cambiar de biais e d'experimentar causas novèlas! Dins aquela amira avèm causit de « mutualizar las competéncias e de pensar a una organizacion collaborativa »: amb le COMDT

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 – De còr e d'òc sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars de 19h a 20h - Era votz dera montanha sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e Talhièrs

Le diluns de 9h30 a 11h a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de 14h a 15h30 a St Joan del Falgar (Ostal de las associacions) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de 17h a 18h30 a Foish (Ostal de las associacions) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de 15h30 a 17h30 al Fossat (sala multimèdia/Versalhas) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimècres a St Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants de **17h a 18h30** e cors d'occitan confirmats de **18h30 a 20h**.

Le dijòus de 9h30 a 11h a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 14h a 16h a Lavelhanet (centre multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls.

Contacte: 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

9 e 23/04/2025 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de conversa organizat pel Cercle occitan Prospèr Estieu. Contacte: 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

08/04/2025 a 18h a Val de Sòs (sala de las fèstas) - Talhièr de cant amb *Barrut*. Tarifa: 10€. Contacte: Doris Teixeira - 05.61.05.05.50 - rp@lestive.com

10/04/2025 a 12h a Val de Sòs (sala de las fèstas) - Repeticion publica amb *Barrut*. Contacte: Doris Teixeira - 05.61.05.05.50 - rp@lestive.com

10 & 24/04/2025 a 18h a Foish (cafè Roumieu) - Parladiassa en occitan dubèrta a totes. Contacte: 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

10, 11, 12 & 13/04/2025 a Sescau, Molins, Castilhon e Angomèr - 7^{ena} edicion del Festenal CESC'ÒC. Musica e dança tradicionala. Estagis, concèrt, bal, contes... Contact: 05. 61. 05. 16. 35. o cescoc.festival@gmail.com

11/04/2025 a 20h al Vernet (sala de las fèstas) - Projecion de corts metratges documentaris en occitan en preséncia de la realizatritz, Greta Lösch.

12/04/2025 a 20h30 a Foish (L'Estiva) - Concèrt amb *Barrut*. Contacte e reservacions: 05.61.05.05.50 – accueil@lestive.com

18/04/2025 a 20h30 a Sent Joan del Falgar (sala Aragon) - Pèça de teatre en occitan sustitrada en francés "*Transicion a Traucapairòls*" pels Galejaires. Al capèl.

21/04/2025 a 16h a Genat (a la glèisa) - Pèça de teatre sustitrada en francés "*La gata de la barona*" pels Galejaires. Al capèl.

(conservatòri occitan), las personas ressorças d'Arièja, le conservatòri de Pàmias, las mediatècas, le Felibritge, le PNR, l'Ostal de Region de Foish, les eveniments del departament e les eveniments nacionals qu'an un resson dins le departament, las estructuras ligadas al torisme... La tièra es longa.

Solide, ac farem pas tot en 2025 e nos caldrà causir les projèctes que podèm finalizar ongan, compte tengut de las realitats economicas. Vaquí l'enjòc: demorar pas dins le planh, mas avançar amassa amb nòstras energias e nòstras idèas per fèr de la lenga non pas un sòmi impossible, mas una realitat viva.

Cadun a sa plaça dins aquel moviment, atal entre totes, ac farem tot !

Annia Wolf

Amassada generala de l'IEO d'Arièja - Sent Guironç - 08/03/2025

Ven de paréisser a las edicions *Letras d'Òc*

Aquesta flòra se vòl una iniciacion a la reconeissença de las plantas mai comunas de la mar a la montanha, que tot occitan se deuriá de conéisser per se reapropriar son environament, siá 460 plantas illustradas per 600 fòtos. Dona los noms occitans (en provençal e lengadocian) los mai expandits e los mai normatius.

D'entresenhas scientificas (familha botanica, nom del fruch, data de florison) e etnobotanicas venon completar lo retrach de caduna tant coma los noms donats a una expandida (bòsc, forèst) en rapòrt dirècte amb los toponims.

La flòra illustrada es precedida d'un lexic elementari de botanica, sovent maltractat dins los lexics generals e seguida de tres indèxes francés-occitan-latin.

Per ne saber mès, podètz consultar le sit internet de Josiana Ubaud : <http://josiane-ubaud.com/>

Dijòus 10 d'abril 2025

Cafè Roumieu
(Ostalariá Eychenne),
11 rue Noël Peyrevidal, Foish

18h

venètz practicar l'occitan, dubèrt a totis
(debutants e confirmats) e a gratis... levat se
volètz beure un còp :)

PARLADISSA
en
OCCITAN

ieo Institut d'estudis occitans
contacte : ieo09@orange.fr

La Télé Buissonnière, la Commune du Vernet d'Arège et son Espace Loisirs vous invitent

PROJECTION CONVIVIALE
DE FILMS EN OCCITAN
SOUS-TITRÉS EN FRANÇAIS

VENDREDI
11 AVRIL
20H
LE VERNET
SALLE DES FÊTES
PLACE JULES FERRY

ENTRÉE LIBRE tele-buissonniere.org

COURTS MÉTRAGES DOCUMENTAIRES TOURNÉS EN ARIÈGE

Istòrias del temps passat d'Alan Vidal

Un pet tarrible!

"Lenha, noses e cerièras, las cal tirar de las aurièras". E òc, l'adagi mòstra que se'n pana causas dins nòstra campanha mas raubar lenha es un "dreit de fogatge" que d'unes s'autrejan dempuèi sègles e sègles.

Aquò rai, mas que la lenha... la se cal ganhar! Òm i susa mès qu'òm se calfa. Sustot qu'a l'epòca que vos parli, s'i trimava a còps de pigassa, de punhal, de torradora... Un peta-esquina que vos fasiá boçut abans d'èsser vièlh.

Encara que la podra negra comencèsse de remplaçar cunhs, borra e susors. Un trauc vironat, un culhierat de podra al fons, un bon pam de meca, tèrra mòlha plan cunhada per estancar, un briquet per alucar la meca e le temps de s'abrigar pro luènh, un pet tarrible asclava en tròces e bocins las troncas las mès gròssas e noseludas.

Un ser, per un ivernàs coma se'n vira pas mès, le monde s'arrucavan a l'entorn d'un brave fuòc. La preciosa lenha, panada o non, cremava dins las chiminèas.

Le regent del vilatge de Gaudièrs, Bertomieu Maureta, fasiá velhada tot sol o gaireben... la *bòna* Guilhaumeta s'acufitava endacòm mès e le gat roncava al canton. Un tipe intelligent, cultivat e rusat aquel Maureta, tot le monde ac reconeguiá... Normal èra regent. Mas le regent n'aviá un sadol de se fèr panar lenha que cromptava al prètz fòrt.

Devia èsser cap a mièja velhada, o s'èra pas n'èra pròche, un pet tarrible restroniscuèc dins le vilatge que ne tremolèc. Sul pic, le gat se despertèc e Guilhaumeta tant espantada que curiosa, sortiscuèc sus la plaça per véser çò que se passava.

Ne tornèc estabosida: " - Bondiu, i a quicòm qu'a petat ençò dels Matas, an le fuòc a la chiminèa, an tot alandat e son totes defòra!

- A, ça ditz tranquilament le Bertomieu, ara sabi qui se servís a mon lenhièr."

**La cronica de Claudina
Ribèra-Solhà**

Fòc del cèl d'utisses!

“Bon, ça ditz Jan, que's va caler voludar. Le printemps qu'arriba, e res de fèt! Que vau essayer de desmarrar le motocultor. Que va caler, se pòdi, aprestar la tèrra andà semiar.”

E le noste òme que s'encamina devèrs l'engarn ont aquela mecanica a passat l'ivèrn, plan abrigat. A 80 ans, e malgrat un flòc de dolors, qu'é decidat a fèr quicòm que rapòrte.

Doncas, que carga la machina d'essença, que verifica l'òli, e que tira fòrt la cordeta del desmarratge. Aï aï aï, l'espata que non vòl cap seguir! E le motor que's demora mut.

Le lendeman, Jan que demana al vesin de vier essayer. Res a fèr! Mema en netejant la bogia l'utís que non vòl cap comprèner ne arri ne chò. Sale engenh de baise-cuol!

Alavetz, quin fèr? Le temps que prèssa. Le noste òme, ajudat per la sèva filha, que cèrca aishús l'ordinator, un novèl utís. Mes que non tròba cap a alumatge electric. Enfin, b'acaba per decidir's andà un aparelh que li sembla pro maniable. Que passa comanda. Ara que cal demorar una bona setmanada andà qu'arriba a domicile.

Mes non vòls pas que le telefòna que li ca en pana el tanbens! Que non pòt cap doncas seguir le circuit coma d'abetuda. Novèla frustracion, pensatz!

Enfin, le felen, a partir de dus telefonets semblables, be le'n i fè un tot nau... just a temps andà recèber le motocultor qu'arriba aué diluns entre 13 e 15 oras.

Pas léser de fèr la sièsta! Coma las mainadas devant un novèl joguet, que'l cal estrenar de suite. Doncas Jan que's met en mesura de's rénder mèstre d'aquel cartonàs, andà saber se que a dedens le vente. E, coma se dèu quand òm comanda soenh aishús internet, la bèstia que's presenta en “quit”...

Òc, òc, ja sabetz ce que vòl díser: un molon de tròces e sacons en tèrra, acompanhat d'un libretòt d'explicacions en 6 lengas! Enfin, b'acaba per trobar quälques paginas en francés. A la prumèra, un dessenh mès lèu chicòt de l'aparelh montat, amb numèros e noms de pèças, e plan pauc de mòde d'emplec. Punt. Ara, despatolha't amb aquò.

Jan que s'i atèla. Un motur, òc. Grifas, òc. Dus mancs juntis, òc. Una ròda, òc. Mes andà montar la direccion aishul motur, que cal desvissar 4 escrovas, e poder tornar-las-i après. E aquí, impossible, malgrat òli ajustada! J'auriatz ausit les renècs qu'acompanhèren totas aquelas manòbras! Enfin, al cap d'un brave temps, e amb l'ajuda del felen vengut a la rescossa, be'n botgèren tres. Jan, alavetz, que decidèc d'agranir a penòtas le trauc de la pèça que i anava aishús. E qu'ac manguèc atal.

A la fin, que demoravan visses e bolons en pagalha, e pèças que n'èran cap en plaça, tan coma fielses qu'anavan bè saber s'aont?

Que calguèc soar a un amic mecanicien de son estat. Aqueste qu'arribèc lèu, e que's metèc las mans al cap en disant-li: “Mes qu'as montat las grifas al revèrs!”. E que calguèc reprèner-òc gaireben tot. Fin finala tot que's metèc en plaça, e que non demorèc cap mès que dus bolons!

Un còp l'utís omplit d'essença e d'òli, que tiran aishús la cordeta de desmarratge... E la machina, petaradant d'ergüelh, que s'encamina devèrs l'òrt. Altalèu, Jan que li fè mossegar la tèrra. Ja tròba l'engenh pro rapide, mes ja's sent capable de l'mestrejjar.

Un esper: qu'anam poder fèr las trufas lèu... enfin, quand le solelh torne.

Darrèra minuta!!

Aquí le novèl burèu de l'IEO d'Arièja elegit le divendres 28 de març:

Presidenta: Annia Wolf

Secretària: Evelyne Houlès

Secretària adjunta: Emma Gleizes

Clavaira: Marie-Ange Lagarde

Membres del Conselh d'administracion: Laurence Augery, Gwenaël Gillet, Josette Piquemal,

Claudine Rivère-Souilla